

- **1.загальні специфічні риси:**-теоретичне ставлення до світу –натурфілософія-відсутнє, в основному, свідоме протиставлення мислення і буття -наївний матеріалізм – стихійна діалектика. **Засновником античної філософії** вважається Фалес (624–547 рр. до н. е.) із Мілета. **завдання** виявити єдине, основоположне начало розмаїтого світу, що дається людині в її відчуттях. Таким началом він вважав воду. Анаксімен за першооснову брав повітря, Анаксімандр – апейрон (гр. – безкінечне, невизначене, незнищене), Геракліт – вогонь, Демокріт – атоми, Емпедокл – чотири стихії: вогонь, повітря, воду, землю. **Античні філософи прагнули** вирішити проблему збагнення мінливості, плинності буття. **Геракліт (із Ефеса)** засновником античної діалектики (натуралістично -космологічна і споглядальна). **Зенон** Він висуває свої знамениті апорії (від гр. – трудність, безвихідне становище): "Дихотомія", "Ахілл", "Стріла" та ін. Останні, за Зеноном, стверджують суперечливість руху. вчення **Демокріта**(існують атоми і пустота) **Душа, за Демокрітом**, теж складається з атомів. Розвиток світу здійснюється закономірно, причинно, обумовлено.

- **вчення про пізнання** , що від предметів, речей витікають найтонші ейдоси, образи. **Послідовник Демокріта Епікур** (341–270 рр. до н. е.) теорії пізнання Епікур, як і Демокрит, розвивав ідеї про відображення предметів, що існують поза нами, у відчуттях та мисленні людини. **принцип Протагора** ("Людина – міра всіх речей") привчав людей не покладатися на авторитет і прийняту думку, а виходити в усіх судженнях з власного розуміння. **Антропологічний поворот в античній філософії зробив Сократ** (470–339 рр. до н. е.). Принципом своїх філософських роздумів Сократ зробив вислів: "Пізнай самого себе". **призначення філософії віднині – не вивчення природи, а пізнання людини.** **принцип Протагора** ("Людина – міра всіх речей") привчав людей не покладатися на авторитет і прийняту думку, а виходити в усіх судженнях з власного розуміння. Сократ прагнув осмислити людину через розгляд специфіки її діяльності. Він ототожнював знання і добродієність – оскільки людина в своїх діях керується знанням, то має давати собі чіткий,

- **Сократ висунув важливе філософське положення:** основою діяльності людини є загальні поняття, які за своєю природою є ідеальними. Він досліджує природу загальних понять, але виключно у сфері моралі. Аналізу практичної діяльності людини він не торкається. **Платон** (427–347 рр. до н. е.) **зробив спробу дати відповідь на питання про походження та знаходження загальних понять.** Він вважав, що ідеї (загальні поняття) – це ідеальні зразки або моделі існування всього реального світу, чуттєвого розмаїття речей. **Концепція Платона** – це класичний варіант об'єктивного ідеалізму. (про взаємини людини та світу). „світ – це всезагальний космос, він – завершений, цілісний, гармонійний. У ньому є місце і суспільному життю людей, і кожній людській істоті. При цьому існує певна аналогія, подібність основних структур світу: космосу, держави, людської душі. **Будова всіх їх троїста:**
 - – в космосі – це, по-перше, вищий вічний світ ідей (першообрази чуттєвих речей); по-друге, душа світу (те, що об'єднує світ чуттєвих речей); по-третє, тілесний світ чуттєвих речей;
 - – в державі – це ієрархія трьох станів: філософи – правителі, воїни – стражники, вільні трудівники (землероби і ремісники);
 - – в людині – це розумна, шалена (афектна) і пожадлива

- **Платон розглядає людину як єдність душі і тіла.** Людська душа безсмертна, причому до народження людини вона перебувала в потойбічному світі і спостерігала блискучий світ вічних ідей. **Держава**, за Платоном, з'являється як результат властивих від народження людям потреб і самі стани (класи) держави виникають в результаті розвитку природних потреб людини. На його думку, **суспільство складається з трьох станів:** філософів, які на основі споглядання ідей управляють всією державою; воїнів, основним завданням яких є охорона держави від внутрішніх та зовнішніх ворогів; робітників (землеробів і ремісників), які підтримують державу матеріально. **Платон вважає, що може існувати три основних форми правління – монархія, аристократія і демократія.** Кожна із них поділяється ще на дві:

- – монархія – влада одного, може бути законною (цар) або насильницькою (тиран);
- – аристократія – влада небагатьох, може бути владою кращих або гірших (олігархія);
- – демократія – влада всіх, може бути законною або беззаконною (насильницькою)

- **Арістотель** (384–322 рр. до н. е.) – учень Платона, вчитель Александра Македонського. Він суттєво трансформував систему об'єктивного ідеалізму. Критикує теорію ідей Платона ("Платон мені друг, але істина дорожча"). На відміну від останнього, який стверджував самотійне, окреме одне від одного існування світу ідей і світу речей, Арістотель вважає, що сутність речі невід'ємна від самої речі. Річ існує сама по собі, незалежно від ідеї. **Арістотель виділяє чотири види причин, що спричиняють існування речей:**
 - – матерія, тобто те, з чого виникають речі (мідь для статуї, глина для горщика);
 - – форма, яка перетворює пасивну матерію і робить річ саме такою, конкретною річчю. Поняття форми в Арістотеля близьке платонівському поняттю ідеї, як моделі речей;
 - – рухаюча причина, те, звідки йде початок руху, що оформлює матерію (Арістотель: рухаючою причиною дитини є батько);
 - – цільова причина, те, заради чого відбувається переміна (здоров'я – мета прогулянки). Завдяки сумісній дії всіх чотирьох причин і існують речі, що несуть свої начала у собі самих, мають власну сутність. Форма – активна, матерія – пасивна. Матерія – лише можливе буття речі, форма надає речам їх дійсне буття. Становлення речі визначається ентелехією (внутрішньою метою руху), тим, заради чого вона є, існує. Цим самим Арістотель вперше у філософії, у чітко усвідомленій формі сформулював проблему телеології, тобто вчення про доцільність світу. **Історичною заслугою Арістотеля є створення логіки як методу пізнання дійсності.** За Арістотелем, логіка є органон, тобто власне людський винахід.

- **Великим відкриттям Арістотеля є усвідомлення якісної відмінності суспільного життя від природного буття і розуміння людини як істоти суспільної. **новевропейський термін для означення ранніх грецьких філософів 6–5 вв. до н.е. Представителі:** Фалес, Анаксимандр, Анаксимен (Милетська школа), Піфагор і піфагорейці, Гераклит, Парменід і його послідовники (Елейська школа), Емпедокл, Анаксагор, Демокрит. **Особливості філософії досократиків:**- возвищення природи і надавання їй важливішої ролі в людському існуванні.- не систематизована, часто не має об'єктивних логічних підстав і перече сама собі. **В центрі уваги всієї філософії досократики** – космос, його елементарні початки, причини різних природних явищ, звідки ця традиція називається також космологічною і натурфілософською. Першою філософською школою, в недрах якої отримали розвиток основні естетичні поняття, була піфагорейська, заснована **Піфагором**. Піфагорейці вважають, що гармонія чисел – деяка об'єктивна закономірність, діюча в усіх явищах життя, відповідно, і в мистецтві. Піфагор першим звернув увагу на порядок і гармонію, пануючі в Всесвіті і ввів поняття космосу як протилежності хаосу. Вони мали великий вплив на подальше розвиток естетики: першими діалектично підійшли до розуміння гармонії і краси (категорії естетики, що відображають гармонію, досконалість, впорядкованість як властивість явищ дійсності), оскільки стали розглядати їх як єдиність протилежностей; першими поставили питання про об'єктивні основи прекрасного і запропонували варіант теорії естетичного виховання.**

- **школах Стародавньої Греції (мілетська, піфагорійська школа, Геракліт, елеати, античний атомізм).** філософія почалася з намагання пояснити Космос з нього самого. Найдавніша з відомих нам філософських шкіл виникла в м. **Мілет**. Засновником її вважається Фалес, (сер. VI ст. до н.е.). Він стверджував, що першоосновою світу є вода, з якої все виникає і в яку все перетворюється. Учень Фалеса **Анаксимандр** (VI ст. до н.е.) піднявся до думки про абстрактний характер першооснови. За принцип всіх принципів, початок всіх початків він прийняв "апейрон", тобто безмежне. **Піфагор** початок всього суцього, причину, що визначає його розмаїття, вбачав у числі – "Все є число". Світ, вважав мислитель, побудований на основі числових пропорцій і є гармонійним. Піфагор розвинув принципи раціонального типу мислення; запровадив сам термін „філософія” – любов до мудрості. Найяскравіше діалектичні тенденції в ранній грецькій філософії проявились у вченні **Геракліта Ефеського** (544-470 рр. до н.е.). Першоосновою світу він вважав вогонь. Філософ пояснював буття як безперервний процес руху і зміни, породжений єдністю і боротьбою протилежностей. Рушійною силою розвитку є Логос, всезагальний закон, який ще розглядається у зв'язку з першоосновою. філософи **елейської школи** - Парменід, Зенон, Ксенофан, на противагу діалектичним поглядам Геракліта і мілетської школи висунули вчення про незмінну сутність буття, ілюзорність змін, відносність руху. Парменід уперше запропонував поняття буття як єдність, цілісність суцього. Зенон вперше поставив питання про проблеми безперервності і безкінечності. виступив **Демокрит** (460-370 рр. до н.е.). Він переходить до множинної першооснови. За першооснову Демокрит прийняв "атом" (у перекладі з грецької

- стародавні грецькі філософи, розуміючи філософію перш за все як раціональне пізнання світу, зробили спробу пояснення світу з нього самого, намагалися дослідити, чим є Космос. На перший план висували проблему пошуку першооснови. Філософи мілетської школи, Геракліт вбачали її в певній природній стихії - воді, повітрі, вогні, але надавали їй не лише матеріального, але й символічного змісту, намагаючись передати невизначену безконечну, безмежну, абсолютну основу буття, проявом якої є весь світ. В процесі розвитку філософської думки розуміння першооснови стає все менш конкретно-матеріальним і все трансцендентнішим - від конкретної стихії до атомів, недоступних спостереженню, але пізнаваних тільки розумом, що проникає в сутність речей.

- **Вчення Г.-В.-Ф.Гегеля Воно** характеризується: Вперше в теорії діалектики Гегель створив теорію розвитку суперечності та її подальшого вирішення в синтезі. **Вихідним пунктом філософської концепції Гегеля є тотожність буття та мислення. Мислення, з точки зору Гегеля, є не лише суб'єктивною людською діяльністю, а й незалежною від людини об'єктивною сутністю, першоосновою всього суцього. Воно відчужує своє буття у формі матерії, природи, яка є "інобуттям" цього об'єктивно існуючого мислення, або абсолютної ідеї. Логіка є найважливішою частиною гегелівської системи, оскільки тотожність буття та мислення означає, Що закони мислення, які й досліджує логіка, є дійсними законами буття. Логіка, на думку Гегеля, є вченням про сутність усіх речей.**

- **три сходинки діалектичного методу**, які діють у розвитку як загальнолюдського, так і індивідуального мислення і проявляються у кожному конкретному пізнавальному аналізі, утворюючи при цьому потрібну єдність. Першою сходинкою "логічного" діалектичного методу, на думку Гегеля, є розсудок. Розсудковий — це підлеглий, але необхідний бік діалектичного мислення. Другою сходинкою діалектичного методу у Гегеля є негативний розум як проміжний етап між розсудком та розумом. Третя сходинка — спекулятивний розум, якого не спроможне досягти мислення, спрямоване на кінечні природні речі. Саме в цьому останньому вияві діалектика як метод, на думку Гегеля, досягає найвищої зрілості! У нього розум є вищим виявом мислення. **Він вважає, що розум та розсудок** мають складати єдину висхідну" послідовність, де вони співвідносяться як провідний та підлеглий чинники, що взаємо-обумовлюються та проникають один в